

ТРАДИЦІЇ І ПОБУТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ XX СТ

**Роботу виконала:
Учениця 10 класу
Пашасва Крістіна**

1. Основні риси господарського побуту

Більшість українського населення в період другої половини XIII — початку XVII ст. займалася землеробством.

Феодально-кріпосницький гніт гальмував розвиток господарства, зокрема уповільнював поліпшення землеробських знарядь праці. Деяко удосконалений зберігався плуг із залізними частинами, відомий на території України з VIII—IX ст., а також соха, рало, заступ, сапа, коса-горбуша, граблі, серп.

2. Поселення, житло
Основною складовою частиною поселення в центральних районах України було займище — дворище з кількох осель, які найчастіше належали близьким родичам. Група таких дворищ становила громаду (селище — село). Якщо частина дворищ відокремлювалась від села, таке нове поселення називалося «висілкою», «присілкою», іноді «куткою», «землями».

3. Одяг, їжа

Збереглося дуже мало даних. Але деякі вказівки літописів, фрески, малюнки, а також матеріали усної народної творчості допомагають відтворити ці елементи побуту. Серед селянського одягу найбільш поширеними були свита, сіряк, каптан, кожух, сорочка, штани (ногавиці) суконні й полотняні, а також гуні, гачі, плащі.. У гуцулів, наприклад, сердак шився з червоного або чорного сукна, прикрашався шнурками, обшивками, китицями. Селянський одяг шили з домотканого полотна (конопляного або лляного), сукна, смухів. Із чоловічих головних уборів слід назвати солом'яний бриль, сукняну та баранячу шапки. Для жіночого вбрання характерними були вишиті сорочки, пояси одягом служили плахта, запаска та фартух, на голову одягали хустку. Серед жіночих прикрас відомі намисто з коралів і янтарю, персні, хрестики, стрічки.

4. СІМЕЙНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ

Звичайі та обряди українського народу доби розвинутого феодалізму простежуються особливо чітко на таких побутових явищах, як шлюб, родини, похорон, розваги.

Весіллям здавна відзначали появу нової сім'ї; весільна обрядовість, отже, виконувала соціальну функцію, вона по суті стверджувала акт вінчання. Справляли весілля у вільний від польових робіт час: від Великодня до Трійці — весною, від жовтня до середини листопада — восени, на м'ясниці — взимку, тобто від Різдва (25 грудня) до кінця лютого. Як більшість інших обрядів, українське весілля виникло на основі давньоруського.

4. СІМЕЙНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ

Існував звичай, згідно з яким при похороні вбитого оголошувалося у супроводі прокльонів та заклинань ім'я вбивці (коли воно було відоме), що мало значення громадського вироку, який засуджував винуватця на смерть (родова помста). Похоронний обряд неodrуженої молоді мав свої особливості: померлих одягали у весільне вбрання, як наречених, небіжницю несли тільки хлопці, небіжчика — дівчата.

Виконувалися й суто весільні обряди: в похоронному почті йшли світилки, бояри, дружки, перев'язані рушниками і хустками, несли коровай.

Кожний похорон закінчувався поминальним обідом. Церковний обряд поминання померлих також був густо оплетений звичаями давніх, язичницьких часів.

5. Народні повір'я

Народні повір'я, породжені вірою у надприродні сили та різні чудодійства, довго жили в народі, передавалися із покоління в покоління і мали великий вплив на народну психологію.

В обрядовості, віруваннях та повір'ях українців важливу роль відігравав хліб, він супроводив людину від дня народження до смерті. «В житті — хліб усьому голова», — говорили в народі. З хлібом батько запрошував на хрестини, з хлібом йшли свататися, запрошували на весілля, коровай у весільному обряді грав одну з основних ролей, хлібом мати благословляла молодих до вінця і ним зустрічала, хлібом і сіллю вітали гостей, на домовині померлого клали загорнутий в рушник хліб прощання. У перший день сівби господар клав хліб із сіллю на межі, щоб був добрий урожай. При переході до нової хати на ніч клали в ній хліб, сіль і жито.

5. Народні повір'я

Ряд повір'їв стосувався новосілля і спорудження житла. Перед тим, як увійти в нову хату, впускали туди курку й півня або собаку і кота (щоб першою сконала та істота, яка першою переступить поріг нової хати). При будівництві житла не використовували поваленого бурею дерева (за повір'ям, буря — дія злих духів, і повалене дерево приносить лихо).

Частина народних повір'їв пов'язувалася з хатнім порогом, піччю, покуттям тощо. Так, через поріг не можна було вітатися. Піч вважалася місцем перебування домовика. Покуть — це почесне місце, і на нього садовили завжди поважну особу, гостя; в Різдвяну ніч на покуті залишали кутю, вечерю.

5. Народні повір'я

Існувало також чимало повір'їв про вовкулаків (людей-перевертнів), нечисту силу, мару, домовиків, водяників, відьом, перелесників, злиднів, упирів. Вірили, наприклад, що упирі виходять уночі з могил, нападають на людей, висмоктують із них кров.

Захист від ворожих сил, зокрема при лікуванні, вбачали в різних магічних діях, шептанні, заклинанні, виконавцями яких виступали чародії (чарівники й чарівниці), тобто ті, хто спілкувався з нечистою силою. Близько до чарівників і чарівниць стояли знахарі й знахарки, що разом із раціональними методами лікування вдавалися й до магічних прийомів.

Дякую за увагу!

